

6. Alehyn, E.V. (2011). *Upravlenie regional'noj jekonomikoj* [Management of regional economy]. PSU, Penza (in Russ.).
7. Sydoruk, I.S. (2014). *Methodical approaches to formation of regional programs of state support of small business*. Available at: http://www.rusnauka.com/31_NG_2014/Economics/13_178824.doc.htm (in Ukr.).
8. Department of Statistics in Chernivtsi region (2015). *Basic indicators of entrepreneurship in Chernivtsi region*. Available at: http://www.cv.ukrstat.gov.ua/index_statinf/econom/dial.html (in Ukr.).
9. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Basic structural indicators of entrepreneurship according to their size*. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size.htm#opdmp (in Ukr.).
10. Chernivtsi Regional Council (2010). *Regional program of small entrepreneurship development in Chernivtsi region for 2011-2012* (Decision of Chernivtsi Regional Council). Available at: <http://oblrada.cv.ua/documents/8648/program%209.rar> (in Ukr.).
11. Chernivtsi Regional Council (2012). *Regional program of small and medium enterprises development in Chernivtsi region for 2013-2014* (Decision of Chernivtsi Regional Council). Available at: http://oblrada.cv.ua/documents/34277/ris%2014_6_2.rar (in Ukr.).
12. Chernivtsi Regional Council (2015). *Regional program of small and medium enterprises development in Chernivtsi region in 2015-2016* (Decision of Chernivtsi Regional Council). Available at: http://oblrada.cv.ua/documents/55570/ris%2031_6_39_new.rar (in Ukr.).
13. State Regulatory Service of Ukraine (2012). *Guidelines for the formation and implementation of regional and local programs for small and medium businesses*, Order of the State Service for Regulatory Policy and Entrepreneurship Development of Ukraine. Available at: <http://www.dkrp.gov.ua/info/491> (in Ukr.).
14. Chernivtsi Regional Council (2015). *Council Documents: Budgets*. Available at: <http://oblrada.cv.ua/document/list/section/13/> (in Ukr.).
15. Chernivtsi Regional Council (2011). *On the recognition of individual decisions of Regional Council as invalid*, Decision of V session of the Chernivtsi Regional Council. Available at: http://oblrada.cv.ua/documents/9884/ris%205_6_84.rar (in Ukr.).
16. Chernivtsi Regional Council (2012). *On the provision of partial compensation of interest rates on loans for small and medium enterprises in Chernivtsi region at the expense of the regional budget for investment projects in priority areas of the economy*, Decision of Chernivtsi Regional Council. Available at: http://oblrada.cv.ua/documents/23715/ris%2010_6_51.rar (in Ukr.).

УДК 336.74

Д.А. Ковалевич, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

КРЕДИТУВАННЯ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Анотація

У статті розкрито сутність та особливості кредитування суб'єктів господарювання комерційними банками. Обґрунтовано вплив комерційних банків на розвиток кредитного ринку України. Показано роль кредиту у соціально-економічному розвитку країни. Відображено кредитування як одну із складових банківської діяльності, основне джерело забезпечення потреб суб'єктів господарювання у грошових ресурсах. Пояснено соціально-економічне значення

кредиту та його вплив на економіку. Досліджено кредитну діяльність комерційних банків з урахуванням трансформаційних процесів в економіці України, її інтеграції у світове господарство. Висвітлено значення кредитного потенціалу та необхідність іпотечного кредитування. Розроблено пропозиції щодо удосконалення кредитування та покращення кредитної політики установами банків.

Ключові слова: кредит, кредитування, банківська діяльність, ризики, кредитний потенціал, кредитні ресурси, кредитна політика.

Д.А. Ковалевич, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, Черновцы

КРЕДИТОВАНИЕ КАК ФУНДАМЕНТАЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ

Аннотация

В статье раскрыта сущность и особенности кредитования субъектов хозяйствования коммерческими банками. Обосновано влияние коммерческих банков на развитие кредитного рынка Украины. Показана роль кредита в социально-экономическом развитии страны. Отражено кредитование, как одну из составляющих банковской деятельности, главный источник обеспечения субъектов хозяйствования в денежных ресурсах. Раскрыто социально-экономическое значение кредита и его влияние на экономику. Исследовано кредитную деятельность с учетом трансформационных процессов в экономике Украины, интеграции в мировое хозяйство. Отражено значение кредитного потенциала и необходимость ипотечного кредитования. Разработаны предложения по совершенствованию кредитования и улучшению кредитной политики учреждениями банков.

Ключевые слова: кредит, кредитование, банковская деятельность, риски, кредитный потенциал, кредитные ресурсы, кредитная политика.

Постановка проблеми. Банківська система є частиною економічної системи країни і має вагомe значення для національного господарства, що обумовлено визначеними повноваженнями, а також впливом банківської сфери на інші сектори. У період політичної та економічної кризи особливого значення набуває процес кредитування суб'єктів господарювання установами банків. Дослідження кредитної діяльності комерційних банків з урахуванням трансформаційних процесів в економіці України, її інтеграції у світове господарство, посилення конкуренції між банками, впровадження новітніх банківських технологій є особливо актуальним для організації банківської справи в нашій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пізнання сутності кредиту, його ролі в соціально-економічному розвитку країни привертала увагу людства з епохи ранніх цивілізацій та були предметом дослідження майже всіх течій і шкіл економічної науки.

Організації кредитної діяльності комерційних банків присвячено значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних економістів. Питання кредитування досліджували такі вітчизняні вчені, як З. М. Васильченко, О. В. Васюренко,

А. С. Гальчинський, Д. Д. Гладких, І. С. Гуцал, О. В. Дзюблюк, О. Т. Євтух, Ю. А. Заруба, Б. С. Івасів, О. А. Кириченко, В. В. Корнєєв, В. Д. Лагутін, Б. Л. Луців, І. О. Лютий, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, Л. О. Примостка, К. С. Раєвський, С. К. Реверчук, М. І. Савлук, Р. І. Тиркало, Я. І. Чайковський та інші. Значний внесок у вивчення процесу кредитування належить таким зарубіжним економістам, як Б. Бухвальд, Р. Г. Габбард, Е. Дж. Долан, Б. Едвардс, Є. Ф. Жуков, Г. Г. Коробова, Т. Кох, О. І. Лаврушин, В. Лексіс, Ю. С. Масленченков, Р. Л. Міллер, Ф. С. Мішкін, Е. Морсман, Г. С. Панова, М. А. Пессель, Ж. Рівуар, П. Роуз, Дж. Сінкі, А. М. Тавасієв, В. М. Усоскін.

Відзначаючи цінність та значущість наукових доробок, необхідно зазначити, що у більшості праць розглядаються питання організації кредитних взаємовідносин банків із позичальниками, концептуальні засади управління кредитним портфелем банку.

Формулювання цілей статті й аргументування актуальності поставленого завдання. Метою наукової статті є поглиблення теоретичних основ організації кредитних відносин комерційних банків і розробка рекомендацій щодо оптимізації процесу формування та управління їх кредитним портфелем. Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

- розкрити економічну роль і зміст кредитної діяльності комерційного банку в умовах кризи та трансформаційних процесів в економіці;
- дослідити сутність поняття «кредитний потенціал банку», визначити чинники його формування та реалізації, визначити склад системи банківського кредитування;
- охарактеризувати етапи процесу організації банківського кредитування.

Виклад основного матеріалу. Банківський кредит – це економічні відносини, які виникають з приводу перерозподілу кредитного потенціалу банку на умовах повернення, платності, строковості та цільового використання позичкових ресурсів.

У Законі України «Про банки та банківську діяльність» вказано, що банківським кредитом є будь-яке зобов'язання банку надати певну кількість грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання набути права вимоги боргу, будь-яке подовження терміну погашення боргу, яке дано в заміну на зобов'язання боржника повернути заборговану суму, а також погасити відсотки та інші збори з такої суми [1].

Кредитний потенціал банку – це максимально можливий обсяг власних та залучених коштів, який банківська установа може розмістити у заборгованість на принципах банківського кредитування та інвестування, а кредитні ресурси – це реальні кошти банку, які є складовою його кредитного потенціалу. Згідно з міжнародними стандартами, кредити класифікуються за

багатьма ознаками, а саме: роллю банку в наданні кредиту, формою банківського кредиту, економічними суб'єктами-позичальниками, валютою кредиту, строками користування, формою забезпечення, методами надання та порядком погашення, характером процентної ставки та кількістю кредиторів.

Розв'язання проблем стабілізації та відродження економіки України можливі лише при інвестуванні значних ресурсів у промисловість, джерела одержання яких значно обмежені. Тому кредит під заставу нерухомості, тобто іпотечний кредит, повинен стати джерелом поповнення основного капіталу промислових підприємств. Визначення іпотечного кредиту зафіксовано в Законах України:

1) «Про іпотеку»: основне зобов'язання – зобов'язання боржника за договорами позики, кредиту, купівлі-продажу, лізингу, а також зобов'язання, яке виникає з інших підстав, виконання якого забезпечене іпотекою [2];

2) «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»: іпотечне кредитування – правовідносини, що виникають з приводу набуття права вимоги іпотечного боргу за право чинами та іншими документами; іпотечний борг – основне зобов'язання за будь-яким правочином, виконання якого забезпечене іпотекою [3].

Закон України «Про заставу» спрогнозував деякі види застави: знайшов предмет застави, договір застави тощо. Можна вважати, що саме цим законом було відновлено іпотеку, яка є одним із найбільших дієвих та безпечних способів покращення кредитних умов та інших договорів [4].

Кредитна діяльність банку є складною системою, що відображає сукупність взаємопов'язаних елементів, які забезпечують реалізацію на практиці функцій кредиту та дотримання принципів кредитування. Основними елементами кредитного механізму є: суб'єкти, об'єкти кредитування, форми кредитування, порядок надання і погашення позик, система формування кредитних ресурсів та їхнє резервування, система формування і використання резервів з відшкодування можливих втрат від кредитної діяльності, економічний контроль та банківський нагляд за кредитною діяльністю банків.

Кредитування як фундаментальна складова діяльності комерційних банків є основним джерелом забезпечення потреб суб'єктів господарювання у грошових ресурсах та підґрунтям для збільшення інвестицій, сприяючи безперервності відтворювального процесу та зміцнюючи економічний потенціал. Доцільність банківських кредитних вкладень у різні галузі національного господарства значною мірою обумовлюється можливостями менеджменту банківських установ здійснювати оптимальне формування і управління кредитним портфелем, забезпечуючи належну ефективність

банківської діяльності при мінімально можливому рівневі ризику. Зростання банківського кредитування без належного врахування ризиків, що при цьому виникають, та можливостей ефективно управляти сформованим кредитним портфелем несе в собі ризики для функціонування як окремих комерційних банків, так і банківської системи України.

Більшість науковців-економістів вважає, що сучасна економіка є «кредитною», а, отже, кредит – це всеохоплююче явище, що підвищує економічну активність суб'єктів господарювання та пов'язує широкий спектр їхніх економічних зв'язків. Кредит є засобом обміну, який підвищує зв'язки між окремими господарствами, що зливаються в одне. При застосуванні обміну тільки за готівкові гроші мінові взаємини пов'язують окремі господарства тільки під час обміну; за кредитного обміну окремі господарства стають пов'язаними на весь строк дії кредиту, тобто впродовж тривалішого періоду. Вони отримують особливий розвиток завдяки кредиту [7, с. 287].

Проблеми реального сектора економіки призводять до скорочення комерційного кредитування та до складнощів із погашенням банківських кредитів, а, отже, і до зростання проблемної кредитної заборгованості у банках, що негативно позначається на фінансовому стані останніх. Скорочення банківського кредитування, яке знижує економічну активність суб'єктів господарювання, зменшує їх рівень виробництва і доходів та викликає економічний спад, який стається при наявності проблем у фінансовій системі.

Кредит як фінансовий інструмент об'єднує реальний і фінансовий сектори економіки, насправді не є причиною, а тільки передавальним механізмом кризових явищ з реального сектора у фінансовий і навпаки. Й. Шумпетер вважав, що кредит – це в основному вироблення купівельної здатності для передачі її підприємцеві, що надає йому вільний шлях до народногосподарського потоку благ ще до того моменту, як він буде мати на це обґрунтоване право [8, с. 217].

М. Бунге зазначав, що кредит знищує ланцюги, які накладалися на виробництва нерухомістю капіталів та пасивною діяльністю праці [6, с. 363].

Отже, кредит має важливе соціально-економічне значення, а кредитні інститути, насамперед банки, забезпечують пропозицію кредиту і таким чином впливають на економіку. Відомо, що кредитна діяльність супроводжується значно великими ризиками. Тому і управління кредитними ризиками є вагомим вченням та практичною проблемою. Зокрема, в економічній літературі кредитному ризику надають значення імовірності неповернення позичальником отриманого кредиту та відсотків за користування позику унаслідок фінансових ускладнень, банкрутства чи шахрайства [5, с. 479].

М. Туган-Барановський наголошував, що загальноекономічна криза починається з фінансової [7, с. 277]. На сучасному ж етапі значення фінансових процесів у коливаннях економічної кон'юнктури тільки зростає.

Таким чином, очевидним є те, що різні кредитори володіють різними можливостями і засобами отримання інформації щодо кредитоспроможності позичальника, а отже і різними можливостями захисту від кредитних ризиків.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, ефективному використанню ресурсів та стимулюванню економічного зростання сприяє розвиток кредиту, створення банків та кредитної системи в цілому.

Банківська система через надання кредитів організовує й обслуговує рух капіталу, забезпечує залучення, нагромадження та перерозподіл капіталу у ті галузі виробництва та обігу, де виникає у ньому потреба. Вплив комерційних банків на розвиток кредитного ринку України пояснюється тим, що вони є структурами, які акумулюють фінансові ресурси суспільства, трансформують їх у кредитні ресурси та спрямовують на розвиток економіки.

Важливим напрямом удосконалення інституційного забезпечення управління кредитним ризиком банків в умовах рецесії та кризи є створення Фонду акумуляції і викупу проблемних боргів, основним завданням якого буде викуп проблемної заборгованості у кредитних організацій, її подальше обслуговування і, по можливості, рефінансування на ринкових умовах. Необхідним є прийняття окремого Закону України «Про кредит» або Кредитного кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України; за станом на 16.07.2015 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від 07.12.2000 р. № 2121-III. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
2. Про іпотеку: Закон України; за станом на 13.05.2014 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від 05.06.2003 № 898-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=898-15>
3. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України; за станом на 20.11.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від 19.06.2003 р. № 979-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=979-15>
4. Про заставу: Закон України; за станом на 15.04.2014 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2654-12>
5. Аналіз банківської діяльності : підручник / [А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.] ; за ред. А. М. Герасимовича. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
6. Сучасний дискурс : монографія / Бунге М.Х.; за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2005. – 697 с.
7. Туган-Барановский М. И. Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов / М. И. Туган-Барановский // Общая теория кризисов. – М.: Наука – СССРПЭН, 1997. – 368 с.

8. Шумпетер Й. Теория экономического развития: (исслед. предпринимат. прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Пер. с нем. В. С. Автономова и др.; общ. ред. А. Г. Милейского. – М.: Прогресс, 1982.

Dariya Kovalevych, Candidate of Economic Sciences,
Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

CREDITING AS A FUNDAMENTAL COMPONENT OF BANKS' ACTIVITY

Annotation

The article reveals the essence and peculiarities of crediting of economic entities by commercial banks. The impact of commercial banks on the development of the credit market of Ukraine is grounded. The author highlights the role of credit in the socio-economic development and shows a credit as one of the components of banking, the main source of meeting the needs of economic entities in financial resources. The article explains socio-economic significance of credit and its impact on the economy. Credit activities of commercial banks are studied on the basis of transformation processes in Ukraine's economy, its integration into the world economy. The importance of credit potential and the need for mortgage lending are underlined. The author develops proposals to improve crediting and credit policy by banks.

Keywords: *credit, crediting, bank activity, risks, credit potential, credit resources, credit policy.*

References:

1. *About Banks and Bank Activity*, Law of Ukraine of 16.07.2015. Verkhovna Rada of 07.12.2000, № 2121.III. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14> (in Ukr.).
2. *About mortgage*, Law of Ukraine of 13.05.2014. Verkhovna Rada of Ukraine of 05.06.2003, № 898-IV. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=898-15> (in Ukr.).
3. *About Mortgage Lending, Consolidated Mortgage Debt Operations and Mortgage Certificates*, Law of Ukraine of 20.11.2012. Verkhovna Rada of Ukraine of 19.06.2003, № 979-IV. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=979-15> (in Ukr.).
4. *About Mortgage*, Law of Ukraine of 15.04.2014. Verkhovna Rada of Ukraine of 02.10.1992, № 2654-XII. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2654-12> (in Ukr.).
5. Herasymovych, A.M., Alekseienco, M.D., Parasii-Verhunencko, I.M. et al. (2006). *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis of Bank Activity], 2nd ed. A.M. Herasymovych (Ed.). Kiyv, 600 p. (in Ukr.).
6. Bunhe, M.Kh. (2005). *Suchasnyi dyskurs* [Modern Discourse]. V.D.Bazylevych (Ed.). Znannia, Kiyv (in Ukr.).
7. Tugan-Baranovsky, M.I. (1997). Periodical Industrial Crises. History of English Crises. *Obshchaia teoriia krizisov* [General Theory of Crises]. Nauka – ROSSPEN, Moskva (in Russ.).
8. Schumpeter, J. (1982). *Teoriia ekonomicheskogo razvitiia: (issledovaniie predprinimatelskoi pribyli, kapitala, kredita, protsenta i tsykla koniunktury)* [Theory of Economic Development: (study of business profit, capital, credit, interest and cycle of conjuncture)]. A.G.Milieiskii (Ed.). Progress, Moskva (in Russ.).

